

ונחנו מה – ונחנו מן.

על עבודת הנפש בהורדת המן.

(2) מדרש רבה שיר השירים פרשה ד פסקה יד

אמי צביה ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי מה תאומים הללו כיון שפורש אחד מהן מדדיהן דדן נסתם כך כתיב (זכריה י"א) ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד והלא לא מתו אלא בשנה אחת אלא בירח אחד נגזרה עליהם גזירה על שלשתן הה"ד (תהלים מ"ז) נדיבי עמים נאספו ר' יוסי אומר שלשה פרנסין טובים עמדו לישראל ואלו הן משה ואהרן ומרים ובזכותן נתנו להם שלש מתנות טובות הבאר המן וענני כבוד המן בזכות משה הבאר בזכות מרים בזכות אהרן ענני הכבוד מתה מרים ופסקה הבאר והיו אומרין לא מקום זרע ותאנה וחזרה בזכות משה ואהרן מת אהרן נסתלקו ענני הכבוד הה"ד (במדבר כ') ויראו כל העדה כי גוע אהרן אל תקרי ויראו אלא ויראו וחזרו שניהם בזכות משה מת משה נסתלקו שלשתן ושוב לא חזרו.

(4) ספר שמות פרק טז

(א) ויסעו מאילם ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בתמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים: (ב) וילינו {וילוננו} כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר:

(ג) ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ידוד בארץ מצרים בשבתנו על סיר הכשור באכלנו לחם לשבע פי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב:

(ד) ויאמר ידוד אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם וילקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילוד בתורתך אם לא:

(ה) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום:

(ו) ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל ערב וידעתם כי ידוד הוציא אתכם מארץ מצרים: (ז) ובקר וראיתם את כבוד ידוד בשמעו את תלגתיכם על ידוד ונחנו מה כי תלוננו {תלינו} עלינו: (ח) ויאמר משה באת ידוד לכם בערב בשור לאכל ולחם בשבע בשמע ידוד את תלגתיכם אשר אתם מלינים עליו ונחנו מה לא עלינו תלגתיכם כי על ידוד: (ט) ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני ידוד כי שמע את תלגתיכם: (י) ויהי כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד ידוד נראה בעיני:

(יא) וידבר ידוד אל משה לאמר:

שמעתי את תלונת בני ישראל דבר אלהם לאמר בין הערבים תאכלו כשור ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ידוד אלהיכם: (יג) ויהי בערב ותעל השלל ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת השלל סביב למחנה:

(יד) ותעל שכבת השלל והנה על פני המדבר דק מחספס דק כפפר על הארץ: (טו) ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה אלהם הוא הלחם אשר נמן ידוד לכם

(35) ספר תפארת שלמה על התורה - פרשת בשלח

א"י ויאמר משה אל בני ערב וידעתם וגו' בקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלונותיכם על ה' ונחנו מה כי תלינו עלינו. הנה יש להבין במעלת התלונה הזאת שלא כעס עליהם הקב"ה יותר מכל התלונות וכמו שמצינו במרה שנאמר (שמות טו, כה) ושם נסהו. וכן לקמן אצל המים ששאלו כהוגן ועכ"ז כעס משה ונא' שם (שם יז, ז) ויקרא שם המקום מסה ומריבה כו' וכאן הוא בהיפך שלא כעס עליהם ועוד קרבתם אחר התלונה באהבה ואמר להם (שם טז, ט) קרבו לפני ה' כי שמע את תלונותיכם. וכבר עמד בזה הרמב"ן ז"ל ע"ש. וגם כי הקב"ה בעצמו אמר למשה (שם יב) שמעתי את תלונת בני אמור להם כו' וגם למה במקום הזה אמר להם (שם ז) ונחנו מה כי תלינו עלינו מה

שלא אמר כן בשאר התלונות. אכן לישיב קושי' הראשונות עפ"י הידוע בדרך התפלה אשר האדם ישפוך שיחו בכל עניניו בצרכי בני חיי ומזוני לא ישים עיקר תפלתו עבור צרכי עצמו לבד רק על כללות בני"א ואז יהיה נענה תחלה. והנה הכוונה הזו הנכונה היא שמצינו בענין התלונה הזאת במן בזה ולא בזולתו. כי זהו שאמרו כאן (שם ג) כי הוצאת' אותנו כו' להמית את כל הקהל הזה ברעב. כי רק עתה בקשו על כלל ישראל. אבל במים אמרו בתלונת' (שם יז, ג) להמית אותי ואת בני ואת מקני בצמא. שמו מגמתם לצורך עצמם ובניהם לבד לכן כעס עליהם משה. וז"ש ויקרא שם המקום מסה ומריבה כו' וכן במתאוננים כתיב (במדבר יא, י) וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו איש לפתח אהלו לבד ולא על זולתו לכן אמר להם משה (שם יג) מאין לי בשר כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה. פי' אחרי כל מבוקשו רק עבור נפשו וב"ב לבד תנה לנו בשר ולא בקשו עבור כלל ישראל. באופן הזה אין לי בשר לתת לכל אחד ואחד. אכן כל מבקש ה' צריך לכלול תפלתו בתוך קהל כלל בני"א להתפלל על חבירו אז תקרא וה' יענה. והבן. אכן משה רבינו ע"ה הורה להם עוד מעלה יתירה בענין התפלה לשום מגמתם רק על מה שנוגע למעלה לכבוד הבורא ב"ה. והענין הוא כפי שאמרו רז"ל (ברכות סג, א) כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו שנאמר והיה שדי בצריך וכסף תועפת לך. וכן הוא בכל צער ודוחק אשר מגיע לאדם צריך לדעת כי הדבר נוגע למעלה כמ"ש בגמ' (חגיגה טו, ב) בזמן שהאדם מצטער השכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי הנה לכך שוב כשמבקש על הישועה והרווחה מתוך הדוחק צריך לשום אל לבו לבקש העיקר על צער השכינה אשר עמו בצרה כביכול להושיע לה (וכן הוא במהרש"א) וכמ"ש בזה בזה"ק בפסוק (ישעיה כא, יא) שומר מה מליל ע"ש שבקין צערא דלהון ותבעין על מטרוניתא ע"ש. ועי"כ באה הישועה במהרה כי לה' הישועה ואח"כ על עמך ברכתך סלה כמ"ש במ"א. **והנה זה הדבר שהיה גם כן בכוונת בני"א בתלונה הזאת שהם לא נתנו על לבם לבקש לחם לפי הטף להשביע נפשם כדרך כל הארץ. אכן כוונת לדבר אחר** מה שנוגע למעלה כבוד הבורא ב"ה בל יהיה חילול השם וזה שכווננו לומר אם ח"ו ימות כל הקהל הזה ברעב במדבר איפא יהיה כבוד משה ואהרן שהוציאו אותם מארץ מצרים ואיה כבוד הבורא שהוציאו אותם משם. וכדרך שאמר משה (שמות לב, יב) למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם כו' וז"ש (שם טז, ב) וילונו כל עדת בני"א על משה ועל אהרן נצטערו על כבוד משה ואהרן כאשר הם ישארו לבדם חלילה במדבר. איך ישאו פניהם לכן היה טוב יותר מותנו בארמ"צ טרם באו לכלל זה מה יאמרו הבריות כי הוצאתם אל המדבר הזה להמית את כל הקהל ברעב. והנה זה שאמרו להם משה ואהרן ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מאמ"צ. ר"ל מה לכם להצטער כל כך על כבודנו לאמר כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה הלא ה' הוא המוציא אתכם מארמ"צ ויאות לכם לבקש כבוד ה' להצטער על כבודו ית"ש ותפסו העיקר אבל נחנו מה כי תחוסו על כבודנו טוב לכם לבקש על כבודו כמ"ש בשמעו את תלונותיכם על ה' כמ"ש (שם"א א, יא) ותתפלל חנה על ה'. פי' על כבוד הש"י. וזה שהורה להם משה לכוון בתפלתם בלתי לה' לבדו כמ"ש (שמות טז, ח) בתת ה' לכם בשר לאכול כו' בשמעו את תלונותיכם על ה'. כאשר יהיה תפלתכם על כבוד הבורא ב"ה אז תיכף יושיע אתכם. וזה היה מגודל הצדקות והענווה של משרע"ה ואהרן הכהן שני שושבינין של בני"א הורו להם הדרך הטוב להטיב להם כל הימים בתפלתם כמ"ש דאל"כ מה זה שאמרו (שם) לא עלינו תלונותיכם כי על ה' וכי חפץ היה משרע"ה ואהרן להצדיק נפשם נגד בני"א ולהסב מעליהם התלונה על הש"י כביכול והלא זה יהיה יותר קשה לבני"א שיהי' תלונתם על הש"י מעל משה ואהרן ויותר טוב היה לקבל עליהם התלונה ולחוס על כבוד הבורא ב"ה. אכן כמ"ש הנה נכון כי זה עצת משה ואהרן ע"ה לטוב לבני"א. וז"ש קרבו לפני ה' כי שמע את תלונותיכם כי באמת תלונותיכם טובה לפני ה' והנכם שואלים כהוגן ומדעת והוא שאמה"כ לעיל וילונו כל עדת ובשאר התלונות לא נאמר עדת. אכן לצד שהי' הכוונה בתלונה הזאת נעלה לפני ה' מאד לכן תארו בשם עדת בני"א לשון דעת שהיה בהם דעת קדושים וכוונה טובה בהתלונה הזאת כנ"ל אבל בשאר התלונות לא נאמר רק וילונו העם וכיוצא כי לא היו בבחינת הדעת ותבונה שצריך לכוון בזה לכן כעס עליהם משה כנ"ל. וז"ש קרבו לפני ה' כי שמע וגו'. פי' התפלה הזאת קרובה לפני ה' לשמוע לכם. ועי"ז השיב הש"י שמעתי את תלונות בני"א אמור אליהם כו'. כמ"ש בפ' הקודמת כי משה אמר להם (שם יד, יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. פי' שלא תתפללו עבור עצמיכם על צרכיכם רק על כבודו ית"ש ולזה השיב הש"י למשה (שם טו) מה תצעק אלי מה שנוגע לכבודי דבר אל בני"א כי זה כבודו ית"ש לראות בטובת בני"א ובישועתם. וזש"א ובקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלונותיכם עפמ"ש (תענית ל, ב) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה. עפ"י דברי הזה"ק (בשלח נה, ב) (ישעיה נב, ח) קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו מאן צופיך אלא אינון דמצפיין אימתי ירחם קב"ה למבני ביתיה ישאו קול מבעיא לי' אלא כל בר נש דבכי ומצפה וארים קליה על חורבן ביתיה דקב"ה יחדיו ירננו וזכי למחמי ליה בישובא בחדותא וכו'. ובזה פירשתי הפ' (תהלים קיט, צו) לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד עפ"י מ"ש כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה. וז"פ (שם פא) כלתה לתשועתך נפשי לשון כלות הנפש וזה ג"כ לכל תכלה ראיתי קץ מחמת שכלתה נפשי וצפיתי לישועת ה' לכן ראיתי תיכף הקץ ישועה שיהיה לע"ל. וז"ש ובקר וראיתם כבוד ה'. כי הגאולה נקרא בקר כמ"ש (ישעיה כא, יב) אתא בקר. וכאשר האדם מצפה על הגאולה רואה תיכף כמ"ש (ישעיה מ, ה) וראו כל בשר יחדו אמן:

